

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ἡ ποιμαντική ἀντιμετώπιση τῆς ἀδειῆς

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δέηση καὶ ἀναμονή

Βαθεῖα καὶ υποβλητικὴ ἀκουγόταν ἐκεῖνο τὸ θρά-
δου ἢ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ ἱερέα, ποὺ ἀπήγγειλε τὰ
αἰτήματα τῆς συναπτῆς στὴ Λιτὴ τῆς ἀγρυπνίας, πα-
ραμονὴ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. Ὁ χορὸς
τῶν καλογραιῶν συνόδευε μὲ τίς ἀργόσυρτες μελωδικές
φωνές του τὴ δέηση, ἀναθέτοντας στὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου
τὴν ἐκπλήρωση τῶν πῶδων κρυφῶν μας πόθων.

Σὲ μιὰ στιγμή ἐνεργοποιήθηκε ἡ ἀποσταμένη προ-
σοχή μου. Διερωτήθηκα ἂν εἶχα ἀκούσει καλά. Συγκεν-
τρώθηκα πῶς πολύ. Ναι, πραγματικά, εἶχα ἀκούσει
κάποια ἀσυνήθιστη, ἂν ὄχι παράξενη δέηση: Ὁ λει-
τουργὸς ἐκφωνοῦσε τὸ ἀκόλουθο αἶτημα:

*«Ἐν δεόμεθα ὑπὲρ τῶν ἀθέων, τῶν ἐν αἰ-
ρέεσσι καὶ σχίσμασι εὐρισκομένων.*

*Ἐπὲρ μετανοίας, ἐπισυναγωγῆς καὶ ἐπι-
στροφῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἁγίαν ὁρθόδοξον Ἐκ-
κλησίαν πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεη-
θῶμεν!*

Ὁ χορὸς μὲ τὴ σειρά του συνευδοκοῦσε καὶ εὐχό-
ταν:

«Κύριε ἐλέησον».

Ἡ δημιουργικὴ καὶ εὐρηματικὴ εὐσπλαγχνία τοῦ
ποιμένα τὸν ἔκανε νὰ τολμήσει νὰ θέσει τὰ δάκτυλα
ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἡλῶν, ἐκεῖ ποὺ τὰ καρφιά ἀφήνουν
τὰ ὀδυνηρὰ ἔχνη τους πᾶν στὶς πληγές ποὺ μᾶς βαστα-
νίζουν. Ποιὸς μπορεῖ ν' ἀμφισβᾶλει πὼς ἡ ἀθεΐα, ἡ ἀπι-
στία, ἡ ἄρνηση τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μιὰ βαθεῖα πληγὴ
στὸ σῶμα τῆς ἀνθρωπότητος;

Ἡ Ἐκκλησία, πέρα ἀπὸ τυχόν ἄλλες ἐνεργειές
τῆς, συλλογικῆς ἢ μεμονωμένες, ἀναθετεῖ ἐν προσευχῇ
στὸν Κύριο νὰ θελήσει νὰ ἀποκαλύψει τὸ πρόσωπό Του
σ' αὐτοὺς ποὺ στεροῦνται τὴ χάρη τῆς παρουσίας Του,
στεροῦνται τὸ προνόμιο νὰ ἐρίσκονται ἐν κοινωνίᾳ μα-
ζί Του.

Αὐτὲς οἱ προσευχές, ποὺ γίνονται κατ' αὐτὸν τὸν

συγκεκριμένο τρόπο ἢ ἀκόμα καὶ διαφορετικῶς, κατὰ
τὸ πρότυπο τῆς «ἐλεήμονος καρδίας» ποὺ ὑποδεικνύει
ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ ὁ Σύρος (Λόγος ΠΑ'), μπορεῖ νὰ
ἐξηγήσουν τὰ ἀνεξήγητα ἐκ πρώτης ὄψεως περιστα-
τικά μεταστροφῆς, ἐπιστροφῆς καὶ ἐπισυναγωγῆς εἰς
τὴν ἁγίαν μας Ἐκκλησίαν τῶσων ἀδελφῶν μας.

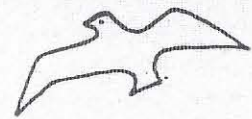
Ἡ Ἱερά Μονὴ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, ἔξι χι-
λιόμετρα ἀπὸ τὴν Κύμη. Ἀποψη ἀπὸ ἀνατολικὴ πλευρά.

Αὐτὸ βέβαια δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ
νὰ λαμβάνει πρωτοβουλίες καὶ χωρὶς τὴ δική μας
προσωπικὴ παρέμβαση διὰ τῆς προσευχῆς. Γνωρίζουμε
ὅλοι πολὺ καλά καθὼς ὁ ἴδιος τὸ εἶπε διὰ τοῦ προ-
φήτου του:

*«Ὅτι οὐ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁ-
μαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιτρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν»
οὐ γὰρ δοῦλει, Δέσποτα, τὸ πλάσμα τῶν ὄντων
ἀπολέσθαι χειρῶν, οὐδὲ εὐδοκεῖς ἐπ' ἀπωλείᾳ
ἀνθρώπων, ἀλλὰ θέλεις πάντας σωθῆναι καὶ
εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν».*

(Ἀκολουθία Θ. Μεταλήψεως, Εὐχὴ Α'
τοῦ Μ. Βασιλείου).

ο ε δρόμους ποιμαντικής διακονίας

‘Η «δεύτερη γέννηση»

‘Ας παρακολουθήσουμε, τώρα, ένα τέτοιο «ἀγεξή-γητο» περιστατικό, τὴ «δεύτερη γέννηση» μιᾶς ἄθεης, τῆς Τατιάνας Γκορίτσεβα, πού μετὰ πολλές ταλαιπωρίες καὶ διαγονητικὲς περιπέτειες μᾶς διηγεῖται, σὲ ἕνα χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα τοῦ ὁμώνυμου βιβλίου τῆς, πὼς βρῆκε τὸ Θεὸ στὴ Σαβιετικὴ Ἑνωσι (σ. 32-33). ‘Ενας γνωστός τῆς ἀσχολεῖτο μὲ τὴ Γιόγκα, δοκίμασε κι αὐτὴ καὶ ἄρχισε τὶς σχετικὲς ἀσκήσεις. ‘Οπως εἶναι γνωστό, στὴ Γιόγκα μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει «διαλογισμό» καὶ μὲ χριστιανικὲς προσευχὲς. ‘Ας δοῦμε ὁμῶς τί συνέβη.

«Καὶ τότε, κάποια μέρα —πιστεύω ἤμουν 26 χρόνων— βάδιζα μέσα στὰ χωράφια καὶ ἔλεγα τὸ «Πάτερ ἡμῶν...». Εἶπα κάποιον ἔξι φορὲς τὸ «Πάτερ ἡμῶν», χωρὶς καθόλου νὰ μοῦ περάσει ἢ σκέψη, ὅτι Ἐκεῖνος, ὁ Πατέρας «ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς», μπορεῖ νὰ βρισκεῖται π ρ ἄ γ μ α τ ι σὶ ὀν οὐρανό. Καὶ ὁμῶς ξαφνικὰ πῆρα τὴν ἀπάντησι. Συνέβη κάτι ἐντελῶς ἀπρόσμενο, ἐπιτελῶς ἀκαιάληπτο. Μοῦ φανέρωσε ὅτι ὑπάρχει! ‘Οχι ὁ ἀφηρημένος, ὁ ἀνόνημος θεὸς τῶν Γιόγκι, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης, ὁ Οὐράνιος Πατέρας τῆς Γραφῆς.

Ἐκεῖνος ἀγαπᾷ κι ἐμένα καὶ ὅλα γύρω μου. Τὸ εἶδα αὐτὸ πολὺ καθαρά, σὰν νὰ εἶχε ἀποκαλυφθεῖ ἐμπρὸς μου ἡ πρώτη μέρα τῆς δημιουργίας. Ὀλόκληρο τὸ τοπίο γύρω μου, τόσο φιωχὸ προτιήτερα, ἔλαμψε μὲ μιὰν ἀσυνήθιστη λαμπρότητα. Μοῦ φαινόταν σὰν νὰ σκιρτοῦσε ἀπὸ χαρὰ τὸ κάθε χορταράκι, τὸ κάθε φυλλαράκι. Σὰν ὀλόκληρος ὁ κόσμος νὰ ἐβγαίνει ἀκριβῶς ἐκείνη τὴ στιγμή ἀπὸ τὰ σιορικὰ χέρια Του. Μ’ αὐτὸ τὸ ν τ ρ ὀ π ο ξ α ν α γ ε ν ν ἦ θ η κ α. Ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα Τὸν εὐχαριστῶ γιὰ κάθε μέρα τῆς ζωῆς μου, πού αὐτὸς μοῦ χάρισε καὶ δημιούργησε.

Αὐτὸ τὸ ἀνήκουστο βίωμα ἀπαιτοῦσε ἀπὸ μένα ἐρμηνεῖα καὶ μιὰ νέα ὑπαρκτικὴ τάξη· ἀκόμη νὰ βάλω σὲ τάξη τὸ χαοτικὸ παρελθόν μου.

‘Οταν ἕνας ρῶσος, πού δὲν εἶναι Δουθηρανὸς ἢ Βαπτιστῆς, ἔχει ἕνα ἀνάλογο βίωμα, ἕνα μόνο τόπο μπορεῖ νὰ σκεφθεῖ: τὸ Μοναστήρι καὶ ἕνα μόνο ἄνθρωπο: τὸν Ἱερέα. Γιατὶ οἱ Ἱερεῖς εἶναι οἱ ἐξομολόγοι τοῦ Λαοῦ. Τὴν ἴδια ἀπόφασι πῆρα κι ἐγώ.

Ψυχομαχία

Στὴν ἴδια κατεύθυνσι στοιχεῖ ἕνα δεύτερο παράδειγμα. Πρόκειται γιὰ ἕνα γράμμα πρὸς τὸν γνωστὸ μάρτυρα συνειδήσεως στὴ Σ. Ἑνωσι, ὀρθόδοξο ἱερέα π. Δημήτριο Ντουντκο, πού παρ’ ὅλες τὶς διώξεις καὶ τοὺς περιορισμοὺς ἀγωνίστηκε νὰ μεταδώσει στοὺς συμπατριῶτες του τὸ μήνυμα καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ. Τὸ γράμμα δείχνει τὸ ὁδοπορικὸ ἐνὸς νέου ἀνθρώπου πού ἀπὸ τὴν πλήξη φθάνει στὴν ἐλπίδα καὶ τὴ θεοαἰότητα τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἐνδιαφέρουσες οἱ φάσεις καὶ οἱ μεταπτώσεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες περνᾷ. Μπροστὰ στὰ μάτια μας ἐκτυλίσσεται μιὰ ἀληθινὴ ψυχογραφία καὶ ψυχομαχία.

«Σεβαστὲ πατέρα Ντιμίτρι. Ζητήσατε ἀπὸ τοὺς νεαροὺς ἐνορίτες σας νὰ σᾶς περιγράψουν ἀπὸ πῶς δρόμο ἔφτασαν στὴν πίστι. Νά, τί συνέβη σὲ μένα.

Ἡ οἰκογένειά μου ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄθεους ἐκ πεποιθήσεως. Ἀκόμα καὶ ἡ γιαγιά καὶ ὁ παπποῦς μου ἦταν ἄπιστοι.

Ἀπὸ μικρὸ παιδὶ εἶχα χωνέψει καλὰ ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἕνα παραμῦθι πού ἔχουν ἐπινοήσει οἱ ἀγράμματοι. Ἡ λέξι «θερησκεία» δημιουργοῦσε μέσα μου πένθιμες παρασώσεις: φανταζόμουν μαραζωμένα πρόσωπα μὲ ἀνέκφραστα, σθημένα μάτια, σκοτεινὲς τοποθεσίες, θόλους, κεριά, φέρετρα... Ἡ ἐννοια τῶν λέξεων Ἐκκλησία, Θεὸς ἦταν γιὰ μένα τῆς ἴδιας τάξεως. Ἦταν λέξεις μιστηριώδεις, πένθιμες πού τὶς μισοῦσα. Ἀλλὰ, παρόλα αὐτὰ, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνω, κατευθυνόμουν πρὸς τὸ Θεό. Μήπως αὐτὸ εἶναι ἡ ἀπόδειξι διὰ τοῦ ἀντιθέτου;»

‘Οσο περισσότερο σιοχαζόμουν πάνω σ’ αὐτὰ πού μὲ περιτριγύριζαν, τόσο περισσότερο ἀντιλαμβανόμουν ὅτι ὅλα ἦταν ἕνα παραλήρημα χωρὶς τὸ παραμικρὸ νόημα. Ἔτσι ἔφτασα στὸ σημεῖο νὰ ἀρνηθῶ τὰ πάντα. Ἐννοίες ὅπως: οὐνείδησι, ἀλήθεια, ἡθικὴ ἦταν γιὰ μένα ἐννοίες ἐντελῶς κούφισ.

Τώρα καταλαβαίνω ὅτι χωρὶς Θεὸ δὲν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι διαφορετικά. Τὰ πάντα μοῦ ἦταν ἀδιάφορα ἢ προκαλοῦσαν τὴν ὀργή μου, καὶ κυρίως τὰ θριαμβευτικὰ σλόγκαν. Τίποτα δὲν μὲ χαροποιούσε πραγματικά, τίποτα δὲν μ’ εὐχαριστοῦσε. Ἀρχισα νὰ πίνω. Ὅταν πιεῖς μιὰ φορὰ, ὅλα φαίνονται κάπως καλύτερα. Ὅσο προχωροῦσα, τόσο περισσότερο ἤθελα νὰ πίνω μέχρι πού μεθοῦσα. Καὶ αὐτὸ συνεχι-

ζόταν... Στις άργιες έπινα μέχρι άναισθησίας. Είχα γίνει σχεδόν άλκοολικός.

Ύστερα, άρχισα να παίρνω κλήσεις από την αστυνομία. Άλλά εκείνη την εποχή μου τὰ συγγραφούσαν όλα. Κι ωστόσο είναι άλήθεια αυτό που λένε, ότι πολλές φορές πάει ή στάμνα στη βρύση, αλλά μιὰ φορά θά σπάσει». Όλα έγιναν πολύ άπλά και πολύ γρήγορα. Μιὰ μέρα μέθυσα, χτυπήθηκα με κάποιον και βρέθηκα στη φυλακή σύμφωνα με τὸ άρθρο 206, παράγραφος 2 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικα περί άληθείας.

Στὸ κελλί μου ήταν κι ένας νέος βαπτιστής που προσευχόταν συχνά και έκανε τὸ σταυρό του πριν από τὸ φαγητό. Πολλοὶ τὸν κοροϊδεύαν και μαζί μ' αὐτοὺς κι ἐγώ.

Μιὰ μέρα προκάλεσα, από πλήξη, μιὰ συζήτηση πάνω στή θρησκεία. Ἄρχισα πρώτος μιὰ άτέλειωτη φλυαρία, διανθισμένη με καλαμπούρια, υποστηρίζοντας ότι τὸ Θεὸ τὸν ἐπινόησαν οἱ γριούλες. Ἐκείνος ἀπαντοῦσε με σοβαρότητα σιὰ εἰρωνικά μου ἐπιχειρήματα. Ἡ ἀκλόνητη βεβαιότητά του άρχισε νὰ με ἐρεθίζει. Ἀμέσως ἐνοιώσα ένα καθαρὸ αγωνιστικὸ ενδιαφέρον και άρχισα πιά νὰ υπερασπίζομαι σοβαρὰ τὸν ἀθεϊσμό, ἀποδεικνύοντας, με ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους, ότι δὲν ὑπάρχει Θεός.

Δὲν με ἐνδιέφερε στήν πραγματικότητα οὔτε ὁ Θεὸς οὔτε ὁ ἀθεϊσμός. Ἦθελα ἀπλοῦσιата νὰ σπάσω τὴ σιγουριά του. Μὲ ἐσπρωχνε ὁ ἐγωϊσμός. Τελικά ἔφτιασα σιὸ σκοπὸ μου. Ὁ συζητητής μου σάπασε. Σάπασε και ὕστερα άρχισε νὰ κλαίει. Καὶ άρχισε νὰ προσεύχεται γιὰ νὰ σιερωθεῖ ἢ πίστη του.

Ἡ νίκη μου δὲν μου ἔδωσε καμμιά ικανοποίηση. Ἐνοιώθα συντριμμένος κάτω από ένα φοβερὸ βάρος. Αἰσθανόμουν ἀηδία, σὰ νὰ εἶχα φερθεῖ χυδαῖα σὲ κάποιον. Κι ἐκείνος ἐξακολουθοῦσε νὰ προσεύχεται, πιά ἤρεμος τώρα. Καὶ ὕστερα, ξαφνικά, με κοίταξε και χαμογέλασε. Τὸ πρόσωπό του, σοβαρὸ, καθαρὸ σὰ νὰ εἶχε μόλις πλυθεῖ, με κατέπληξε. Τὸ βάρος που με συνέθλιβε ἐξαφανίστηκε ἀπότομα. Κατάλαβα ότι με εἶχε συγχωρήσει. Καὶ τότε ἐνοιώσα νὰ με διαπερνάει ένα φῶς. Κατάλαβα ότι ὁ Θεὸς ὑπάρχει. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια δὲν τὸ κατάλαβα, τὸ ἐνοιώσα με δλόκληρη τὴν ὑπαρξή μου. Ὑπάρχει! Εἶναι ὁ μόνος που ὑπῆρχε πάντα και θά ὑπάρχει πάντα. Βρίσκεται παντοῦ. Εἶναι ὁ Πατέρας μας και εἴμαστε τὰ παιδιά Του. Εἴμαστε ἀδελφία μεταξύ μας. Ἐλάχασα ότι βρισκόμουν σιὴ φυλακή. Τὸ μόνον που αἰσθανόμουν ήταν μιὰ ἀπέραντη χαρὰ και εὐγνωμοσύνη σιὸν Κύριο, που ἀποκαλύφθηκε σὲ μένα τὸν ἀνάξιο.

218

Ύστερα ἀπ' αὐτὸ μου συνέβη και κάτι άλλο, παράξενο και ἐκπληκτικό. Ὅταν ἤμουν ἄπιστος διάβαζα τὴν Ἁγία Γραφή και σκότιαφα ἀδιάκοπα σὲ χωρία «σκοτεινὰ» και «ἀκατανόητα». Ἡ Γραφή, κατὰ τὴ γνώμη μου, ήταν ὑφασμένη από ἀντιφάσεις. Ὅταν γνώρισα τὴν πίστη, κάθε λόγος τοῦ Ἐθαγγελίου ήταν πιά γιὰ μένα γεμάτος νόημα, που ἄγγιζε τόσο τὴ λογική μου ὅσο και τὴν καρδιά μου.

Δόξα Πατρί και Υἱῷ και Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν και ἀεὶ και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Υ.Γ. Σκαναδιαβάζοντας ὅσα ἔγραφα βλέπω ότι ἔχουν ένα ὕφος καθημερινὸ και ἀπλό. Ἄλλά δὲν εἶναι ἔτσι. Θὰ καταλάβετε, χωρίς ἀμφιβολία, ότι δὲν ὑπάρχουν λέξεις που νὰ ἀποδίδουν πιστὰ και ἀπόλυτα ὅσα ἐνοιώσα τὴ στιγμή που ὁ Θεὸς ἀποκαλύφθηκε σὲ μένα»¹.

Ἄμφιβάλλω, ἄρω ὑπάρχω

Σ' αὐτὸ τὸ γράμμα, ἀλλά και στήν προηγούμενη μαρτυρία, διακρίνουμε σαφῶς τοὺς δρόμους που μποροῦν νὰ ὀδηγήσουν στήν ἀπιστία και στήν ἀθεΐα ἢ και στήν πίστη στὸν ένα Θεό. Ὁ ἄνθρωπος ὠθούμενος εἴτε ἀπὸ ἐσωτερικά εἴτε ἀπὸ ἐξωτερικά αἷτια, αἰτίες και ἀφορμές, θέτει ἐν ἀμφιβολίῳ, ἀμφισβητεῖ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, τὸ θέλημά Του, τὴν παρουσία Του, τὴν ὑπαρξή Του.

Ἰδιαίτερα ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, ὕστερα ἀπὸ τετρακόσια χρόνια μαθητείας και θητείας στὸν μοντερνισμό, εἶναι ὁ σκεπτόμενος, ἀμφιβάλλων και ἀμφισβητίας ἄνθρωπος. Σὲ σύγκριση με παλαιότερες ἐποχές ὅπου ἢ ἀ μ φ ι β ο λ ί α γινόταν ἀποδεκτὴ με κάποιο δισταγμὸ, συνοδευόταν ἀπὸ κάποιες ἐνοχές, σήμερα θεωρεῖται κ ε κ τ η μ ε ν ο δ ι κ α ί ω μ α, που δὲν τίθεται ὑπὸ ἀμφισβήτηση. Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἀμφιβάλλει γιὰ ὅλους και γιὰ ὅλα, ἀκολουθεῖ σὰν ὀδηγητικὸ μίτο στή ζωὴ του τὸ «ἀμφιβάλλω, ἄρα ὑπάρχω».

Ὅπωςδήποτε και ἢ ἀμφιβολία και ἢ ἀπιστία και ἢ ἀθεΐα εἶναι κάποιες σ τ ᾶ σ ε ι ς. Τὸ αἰσθάνεσαι, τὸ νοιώθεις, τὸ καταλαβαίνεις ἢ προσπαθεῖς τουλάχιστο νὰ τὸ ἀντιληφθεῖς και νὰ τὸ κατανοήσεις. Ἀναζητᾶς νὰ βρεῖς τίς ψυχολογικές, κοινωνικές, πολιτιστικές συντεταγμένες τοῦ ἀνθρώπου που βρίσκονται σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση και υἰοθετεῖ αὐτὴ τὴ στάση. Πῶς εἶναι δυνατό νὰ ἀγνοήσουμε τίς ψυχολογικές διαδικασίες που ἐμπλέκονται στὸν ἀθεϊσμό; Θὰ χρειαστεῖ, ὅμως, νὰ ἐπαγγέλουμε.

1. Dimitri Doudko, Ἡ ἐλπίδα μας, μετάφραση Μ. Παπαζάχου, Ἀθήναι, Ἐκδ. «Ἡ Ἐλαφος», 1979, σ. 233-235. Βιβλίο γραμμένο με ὑψηλὴ ποιμαντικὴ εὐαισθησία.